

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Мосьондза Сергія Олександровича – на дисертацію Ковальчука Сергія Павловича «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

1. Актуальність теми дисертації

Україна рухається у напрямі членства в ЄС та НАТО, де зазначені цінності складають основу, мету та саму сутнісну спрямованість існування держави. Адже названі міжнародні спільноти сповідують принципи верховенства права, демократичного устрою та домінування людини над державою. Демократичні правові держави в першу чергу характеризуються належним рівнем забезпечення прав свобод і законних інтересів приватних фізичних і юридичних осіб, а також функціонування розвинутого демократичного суспільства. У цій збалансованій системі державна не здійснює опіки над громадянами, а дає їм належний рівень свободи, який нічим не може бути обмежений крім, як недопущення порушень прав інших осіб визначених нормами природного права та законодавством України. Нотаріат є одним із найкращих винаходів світовою юридичною спільнотою, з більше ніж двох тисячолітнім позитивним досвідом. Український нотаріат відноситься до латинського нотаріату, який органічно в собі поєднує публічні і приватні засади. Нотаріуси в цій системі від імені держави надають публічні послуги, однак їх організаційна діяльність має змішану юридичну природу.

В умовах сьогодення продовжується правова реформа в Україні, яка зачіпає своїми аспектами й питання адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріату (нотаріуса) та його адміністративно-правового статусу. В цьому напрямі треба діяти виважено для того щоб повністю адаптувати національну систему нотаріату до цінностей і стандартів які існують в країнах-учасницях Європейського Союзу, не втративши при цьому позитивних напрацювань які є у національній системі нотаріату. Усе

зроблене позитивне за часи незалежності України має бути збережено, одночасно треба відкинути усе що відображає стандарти минулої епохи, застаріле і таке що може призвести до порушення прав свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб нотаріусами, що заважає ефективно використовувати високий потенціал національного нотаріату.

Крім того, треба звернути увагу, що громадяни України незадоволені загальним станом функціонуванням публічної влади. І хоча це не стосується безпосередньо, системи нотаріату, але як інституція що виконує публічні функції на ній опосередковано також лежить відповідальність за такий стан речей. Отже, враховуючи змішану публічно-правову природу українського нотаріату, в якій значна частина правових норм, що регулює його діяльність є нормами адміністративного права та євроатлантичні прагнення українського народу - обґрунтовують необхідність подальших пошуків у цій сфері з метою забезпечення найбільшої ефективності діяльності нотаріусів.

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

При здійсненні дослідження використовувалась система методів наукового пізнання. За допомогою загальнофілософського методу діалектики була сформована наукова новизна «вперше», що дало можливість розкрити юридичну природу нотаріальної діяльності в Україні як об'єкта адміністративно-правових відносини, виявити і описати принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальною діяльністю в Україні, здійснити компаративістичну характеристику зарубіжного досвіду стосовно адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1). Загальнонауковий метод дедукції дозволив сформулювати теоретичні аспекти адміністративно-правового регулювання нотаріальною діяльністю в Україні (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1). Метод індукції на основі емпіричного матеріалу дозволив сформулювати наукові узагальнення (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1). Логіко-семантичний метод був використаний в

усіх підрозділах дисертації для критичного аналізу поглядів вчених на аналізовану проблематику (розділи 1-3). Загальнологічні методи аналізу і синтезу використовувалися для розкладання джерел дослідження на складові та формування на їх основі наукових категорій нової якості (розділи 1-2). Спеціальною юридичний формально-догматичний метод наукового пізнання використовувався в усіх без винятку підрозділах дисертації для аналізу національного і зарубіжного законодавства (розділи 1-3). Метод правового прогнозування дав можливість сформулювати напрями удосконалення законодавства, а завдяки методу юридичної техніки визначено конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до діючого законодавства (підрозділ 3.2). Метод компаративістичного аналізу дозволив здійснити аналіз зарубіжного досвіду стосовно адміністративно-правового регулювання нотаріальною діяльністю (підрозділ 3.1). Соціологічний метод забезпечив проведення і обробку результатів соціологічного опитування (Додаток Б).

Таким чином, аналіз змісту роботи Ковальчука С.П. «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні» свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень дослідження. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірених та аргументований підхід до вирішення визначених завдань і досягнення мети дослідження.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна отриманих результатів аргументується тим, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень у вітчизняній правовій літературі, присвяченим аналізу адміністративно-правового регулювання нотаріальною діяльністю в Україні.

У роботі автором Ковальчуком С.П. уперше сформовані спеціально-правові принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальної

діяльності до яких відносяться: принцип відсутності бюджетного фінансування приватної нотаріальної діяльності; принцип обмеженості втручання публічної адміністрації в нотаріальну діяльність; принцип презумпції законності та правильності змісту нотаріальних документів; квотування; співвідношення владних повноважень органів професійного самоврядування та органів державної влади.

У дисертаційній роботі Ковальчука С.П. отримали подальшого розвитку наукові положення, щодо необхідність встановлення на законодавчому рівні загальних тарифів для нотаріусів за надання нотаріальних послуг; компаративістичний аналіз адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності виявив ефективність запровадження електронного документообігу (Італія, Латвія) та законодавчого закріплення поняття «офіс нотаріуса» (Італія, Франція, Польща); уніфікації всіх реєстрів, що пов'язані з реєстрацією окремих видів нотаріальних дій в один єдиний реєстр; необхідність проходження періодичного підвищення кваліфікації нотаріусів в спеціалізованих навчальних закладах.

Отже, дисертація Ковальчука Сергія Павловича на тему: «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук є абсолютно новим монографічним дослідженням, яке містить ґрунтовні наукові результати, що вирішують конкретні завдання в площині вітчизняної науки.

4. Наукова і практична цінність дисертації

Аналіз змісту роботи свідчить про самостійне, завершене, аргументоване, комплексне дослідження і дозволяє констатувати його високий науково-теоретичний та прикладний рівень. Вдала структурна побудова дисертації доводить науково вивіреним та аргументованим підхід до вирішення визначених завдань і досягнення мети дослідження. Висунуті й

обґрунтовані дисертанткою положення та рекомендації мають значну наукову цінність, оскільки в дисертації пропонуються нові шляхи вирішення важливого загальнодержавного завдання, реформування вітчизняного інституту нотаріату в Україні.

Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України.

Публікації автора повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Так, дисертантом Ковальчуком С.П. з'ясовано юридичну природу нотаріальної діяльності як об'єкта адміністративно-правового регулювання, виявлено, що нотаріат в Україні має змішану публічно-правову природу, правова діяльність якого в значній частині регулюється нормами адміністративного права. Критичним є твердження тих вчених, які ставляться до розуміння нотаріальної діяльності, як виключно до професійної діяльності, адже крім професійних нотаріусів, нотаріальною діяльністю можуть займатися і особи, які не мають статусу нотаріусів, однак здійснюють нотаріальні дії (капітани суден, посадові особи органів місцевого самоврядування та ін.). Доведено, що нотаріальна діяльність – це публічна діяльність нотаріусів та уповноважені державою посадових осіб, що здійснюють делеговані нотаріальні послуги, які діють від імені держави, з метою гарантування охорони та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави шляхом посвідчення прав/фактів, що мають юридичне значення та вчинення інших дій з метою надання їм юридичної вірогідності.

У Ковальчука С.П. достатня кількість публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації у них вона досить вдало досліджує актуальні питання адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні.

Загалом, можна вважати, що у висновках дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове розв'язання наукового завдання щодо адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні,

формулювання обґрунтованих висновків та пропозицій удосконалення й приведення у відповідність до міжнародних стандартів вітчизняного адміністративного права.

Отже, дисертаційна робота «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні» завершується розгорнутими, науково та практично цінними висновками, які випливають зі змісту роботи. Дисертаційне дослідження виконано Ковальчуком С.П. самостійно, з використанням останніх досягнень науки адміністративного права.

Усі сформовані в ньому положення й висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень авторки, таким чином наукова і практична цінність дисертації «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні», є повністю обґрунтованою та доведеною, що позитивно впливає на розвиток науки та діяльності публічної адміністрації загалом.

5. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційне дослідження містить певні неузгодженості, на які слід зосередитись, зокрема:

1) На стор. 21 дисертаційної роботи автор зазначає що ним було проаналізовано ряд наукових праць вчених-адміністративістів з теми «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні», однак не зазначено чи виявив він розбіжності в їх працях.

2) У підрозділі 1.2 «Принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні» дисертаційного дослідження висвітлюються спеціально-правові принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності до яких відносяться: принцип відсутності бюджетного фінансування приватної нотаріальної діяльності; принцип обмеженості втручання публічної адміністрації в нотаріальну діяльність; принцип презумпції законності та правильності змісту нотаріальних документів; квотування; співвідношення владних повноважень

органів професійного самоврядування та органів державної влади.

Однак, автор не до кінця висвітлює сутність цих принципів та не пропонує як впровадити їх в законодавство України.

3) У підрозділі 1.3 «Адміністративно-правовий статус нотаріуса» не зрозумілим є твердження автора: “вважаємо невиправданою позицію про відсутність у приватних нотаріусів доходів від своєї діяльності та надання цим коштам лише статусу засобів забезпечення професійної відповідальності”.

Тому дане твердження потребує додаткового обґрунтування.

4) У всій дисертації не наведено жодного судового прецеденту з приводу порушення прав, свобод та законних інтересів нотаріусів в Україні та шляхи вирішення цих проблем, оскільки дане питання є досить актуальним для функціонування нотаріусів в нашій державі.

5) У підрозділі 2.2 «Методи адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері регулювання нотаріальної діяльності в Україні» не достатньо точно розкритий метод адміністративно-правового регулювання організації та діяльності нотаріату, який на думку автора, полягає у здійсненні комплексу виховних та роз'яснювальних заходів, які здійснюються Міністерством юстиції України органами та нотаріального самоврядування, зокрема у формі листів-роз'яснень.

Проте, вищевказані зауваження вказують про широке та комплексне монографічне дослідження, яке розв'язує значне коло питань сучасної юриспруденції.

6. Висновки

Дисертаційне дослідження Ковальчука Сергія Павловича на тему: «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, що

затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог МОН України.

Дисертаційна робота виконана вперше і поглиблює існуючі знання юридичної науки, а саме є суттєвим внеском до теорії адміністративного права і процесу. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою, кваліфікаційною, науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні» є самостійним, завершеним, комплексним монографічним дослідженням та має високий науково-теоретичний та прикладний рівень, а його автор – Ковальчук Сергій Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент – проректор з навчальної та наукової роботи Університету сучасних знань
доктор юридичних наук, професор

С.О. Мосьондз